

ПРОФ. Д-Р ДИМИТЪР ДИМИТРОВ,
РЕКТОР НА УНИВЕРСИТЕТА ЗА НАЦИОНАЛНО И СВЕТОВНО СТОПАНСТВО (УНСС):

Необходим е комплексен поглед върху финансирането на висшето образование

УНСС получи най-висока институционална акредитация сред българските университети

Проф. д-р Димитър Панайотов Димитров е български учен икономист в сферата на отбранителната икономика и сигурността. Завършва ВИИ „К. Маркс“ – София (1983 – 1988), със специалност „Икономика и управление на промишлеността“. Ректор на Университета за национално и световно стопанство от декември 2019 г. Проф. Димитров е бил декан на факултета „Икономика на инфраструктурата“ на УНСС в периода ноември 2015 г. – ноември 2019 г. Ръководител е на катедра „Национална и регионална сигурност“ от 2007 г. В края на 2023 г. бе преизбран за втори мандат начело на УНСС.

Има множество научни специализации, сред които в CESS, Грьонинген, Холандия, BICC, Бон, Германия, MHS – CNS, Монтерей, САЩ, Мюнхен, Брюксел, Женева, Антверпен, Стокхолм, Никозия, Сиатъл, Букурещ, Виена и др. Има издадени над 104 публикации в областта на икономиката на отбраната и сигурността, икономическия анализ в отбраната, защита на критичната инфраструктура и ядрена сигурност. Ръководител е на множество проекти за модернизация на висшето образование, сред които проект „Икономическото образование в България 2030“. Председател е на Националната мрежа за решения за устойчиво развитие SDSN Bulgaria и ръководител за България на Европейския университет ENGAGE.EU. Работи активно по Националната научна програма „Сигурност и отбрана“. Създател на единствената в света международна магистърска програма „Ядрена сигурност“ към катедра „Национална и регионална сигурност“, на която е бил ръководител в продължение на 17 години.

– Проф. Димитров, Вие подготвяте разкриването на обучение по специалността „Педагогика на обучението по икономика и информатика“. Докъде стигна одобрението на тази специалност, която ще подпомогне средното образование с необходимия брой учители по информатика и икономически дисциплини?

– УНСС вече разкри специалност „Педагогика на обучението по икономика и информатика“. Обучението по тази специалност се извършва съвместно с Тракийския университет – Стара Загора. Разкрихме съвместна програма, защото националната карта на висшето образование не работи адекватно и трябва да се промени. Първо има обобщаване на това колко студенти учат в дадено професионално направление. Да дадем пример с педагогиката – ФВС, рисуване, математика, физика, химия и пр., всичко това се брои за педагогика. Но кога се окаже, че държавата има нужда от учители по други предмети, картата не позволява разкриване на нови специалности. Ние например искаме да обучаваме учители по информатика и икономика, което другите не се преподава. По обратен ред – има капацитет, който е определен от националната агенция във всяко направление. Например даден университет може да обучава 1000 студенти в него. Но реалният прием е да кажем 100 студенти. Тоест има запълняемост 10 процента. За да може някой друг университет да открие подобна специалност, запълняемостта трябва да бъде 60 процента. Най-големият проблем е изкуствено раздутият капацитет на всички университети, а те го искат просто за да имат резерв, защото, ако се надвиши този капацитет, НАОА налага санкции. Трябва повече гъвкавост и в определянето на капацитета. Ние работим с НАОА за методика, която по-ефективно да определя този капацитет – не само на базата на потенциала на университета, а на реалния прием и на търсенето на дадени специалности.

Тази година нашият университет предлага още няколко нови специалности – „Европейска интеграция и дипломация“, която ще се изучава в редовна форма на обучение, а „Бизнес администрация“, „Публична администрация“ и „Регионално развитие“ ще могат да се изучават и в желаната от много кандидат-студенти дистанционна форма на обучение. Специалност „Бизнес администрация“ се предлага за първи път и с преподаване на английски език.

– За първа година УНСС провежда магистърска програма за учители „Мениджмънт на образованието“, в която основно място заема и дисциплината „Управление на човешките ресурси в образованието“. Смятате ли да разширите обучението в тази посока?

– Магистърската програма „Мениджмънт на образованието“ е в отговор на потребностите на пазара на труда да подготви мениджъри, които да управляват човешките и материалните ресурси в образователната сфера. Бихме

разширили обучението в тази посока, щом има нужда от такива кадри – висококвалифицирани мениджъри с необходимите професионални знания, умения и компетентности. Хора, които да могат да създават организация за извършване на образователни дейности в съответствие със съвременните тенденции в развитието на теорията и практиката по управление на образованието и променната се технологична, икономическа и социокултурна среда.

– Реализирате състезания за ученици от професионалните гимназии по икономика. Планирате ли да надградите тази политика и с такива прояви за учители и да засилите още повече взаимодействието със средното образование?

– Да, нашият университет организира доста национални състезания и конкурси и един от начините за прием в УНСС е като победител в тези състезания. Университетът работи в тясно сътрудничество с Асоциацията на икономическите училища в България (АИУБ), която организира три важни състезания през годината – вече проведените Национално състезание по финанси и счетоводство и Национално състезание по икономикс и предстоящото – Национално състезание по икономика и управление – 9 март 2024 г. Състезанията провежда и създадената през миналата година Асоциация на езиковите училища в България. Тя ще проведе своето първо интердисциплинарно състезание в два последователни дни на 22 и 23 март 2024 г., и трети – по желание, на 24 март 2024 г. Предстоят още две – Национален конкурс за написване на есе на чужд език в областта на международните икономически отношения (поканата е отворена до 29 февруари) и Национално състезание по гражданско образование и международно сътрудничество (поканата е отворена до 15 март).

Състезанията, важаци за прием в изпит, са 14. За да ги видите, сканирайте QR

На първенците от организиранието по решение на Академичния съвет национални състезания и конкурси се признава оценка Отличен 6.00 за резултат от конкурсен изпит в УНСС, съгласно регламентите на състезанията.

От миналата година УНСС предлага на кандидат-студентите възможност да тестват подготовката си за зрелостния изпит, като провежда предварителни матури. Оценка от тези изпити също важи за прием в УНСС и кандидатите могат да избират коя оценка да бъде взета под внимание в балообразуването им. Желаетелите могат да се явят и на повече от една предварителна матура. Тази нова изпитна форма се радва на огромен успех и УНСС ще я прилага и тази година. Първата дата за явяване на предварителна матура е 21 април и ще бъде в УНСС на 7 април. Графикът за провеждане на предварителните изпити и изпити във формат на държавен зрелостен изпит

(матура) кандидат-студентите могат да видят на интернет страницата на университета на priem.unwe.bg.

– Като главен секретар на Съвета на ректорите на висшите училища в България имате ли виждане за промяна на начина на финансиране на висшите училища от републиканския бюджет и каква е тя?

– Парламентът гласува на първо четене университетските преподаватели да взимат 170% от средната брутна работна заплата за страната, а за асистентите и за докторантските стипендии този процент е 125%. Освен това в предложението се определя заделянето на 10 млн. лв. всяка година до 2030 г. за подкрепа на научната дейност. Предстои обществено обсъждане на предложението за премахване на студентските такси, а след около месец и половина – два, то ще бъде прието като промяна в Закона за висшето образование (ЗВО). Освен безплатното висше образование обаче, трябва да мислим и за допълнителен пакет – и за заплатите на преподавателите, и за програмата за капиталовите разходи, а не нещата да се решават на парче. Необходим е комплексен поглед върху финансирането на висшето образование.

– Как ще коментирате ефекта от премахването на таксите за студентите държавна поръчка?

– Могат да се търсят няколко ефекта. Първо за университетите ще има финансов ефект, ако правителството въведе допълнително измерители на качеството или по този начин търси повишаване на качеството. Тогава може да търси такъв ефект. Но дали университетите ще получават таксите от студентите или от бюджета, няма голяма разлика. От друга страна, главният ефект, така е написано и в мотивите към законопроекта, е за студентите, така че да се улесни достъпът до висше образование. Но има въпроси, които все още не са изяснени за ректорите и за нашата общност – дали това ще бъде устойчива политика през годините, как ще се връщат тези средства на университетите, които вече са платени, ще могат ли да се променят тези такси през годините. Защото те сега в известна степен компенсират промени в разходите, все пак са собствени приходи на университетите – свързани с общия бюджет. Тези въпроси трябва да бъдат изяснени. Много важен въпрос възникна относно студентите, които изучават втора специалност, и там се плаща допълнителна такса. Но дали това ще бъде като платено обучение, или същата такса, тя ще се връща ли, особено за така наречените училища по изкуствата, а и при нас има подобни неща, предстои това да се изяснява. Не е толкова лесен този процес, в момента извършваме задълбочен анализ на това какъв ще бъде крайният ефект и да не би да се изненадаме някъде.

– В генерален план какви са актуалните приоритети и цели, които си поставя УНСС и какви са предизвикателствата, с които се налага да се справяте към настоящия момент?

– Времето и всички процеси са забързани, образователната услуга е лесно

сравнима на глобално ниво, високото качество на изпълнение в съкратени срокове е задължително условие за ефективност. Дигитализацията навлиза с все по-голяма скорост, използването на работи и изкуствен интелект (AI) в бизнеса и образованието ни изправя пред още по-големи предизвикателства.

Основен приоритет на УНСС е да предоставя на своите студенти богато учебно съдържание, съобразено с най-добрите европейски и световни образователни стандарти, ценна експертиза и възможности за практика в големи национални и международни компании, банки и финансови институции. Затова и интересът на младите хора към УНСС остава висок. Предшната кандидатстудентска кампания беше изключително успешна и отчитахме 30% ръст на приема. УНСС получи и най-висока институционална акредитация – 9.80. Институционалната акредитация, заедно с рейтинга на висшите училища, е най-важният атестат за качеството на образование в съответното висше училище.

Тенденцията е в интернационализацията и в изграждането на мрежи от университети. УНСС вече върви уверено по този път, като част от алианса на деветте най-престижни икономически университети в Европа – ENGAGE.EU, участие в европейски проекти, засилване на научните изследвания, интернационализация на обучението и за преподавателите, и за студентите, увеличаване на мобилностите. Защото висшето образование в световен мащаб се променя динамично. Търсенето и предлагането на образователни услуги придобива все повече характеристиките на висококонкурентен пазар.

– Каква е Вашата оценка за политиките на СБУ и социалното партниране със Синдиката?

– Огромни са заслугите на СБУ в областта на българската просвета. Благодарение на вас – за учителя се говори с уважение, и развитието на системата на предучилищното и училищното образование се превърна в приоритетна държавна политика. Синдикатът винаги се е стремил да създава и поддържа конструктивен диалог и равнопоставеност на всички нива, да отстоява правата на българските учители и упорито да върва в тяхната решаваща човешка и професионална роля за развитието на българското средно образование. Благодарение на СБУ се градят и важните мостове между училищното и висшето образование, между педагогическата практика и науката. Виждам огромен потенциал в изграждането на взаимосвързано между средното и висшето образование и се радвам, че срещам съмишленик в лицето на д.к.н. Янка Такева. Тук искам да подчертая и активната работа от страна на СБУ за професионалното израстване на педагогическите кадри. От една страна, университетите могат да окажат съществена подкрепа при създаването на педагогически кадри за обучение в новите дигитални професии. От друга страна, училището може да подпомогне плавния преход от ученическата към студентската скамейка. Нашата кандидатстудентска кампания и тази година е изградена на много срещи и разговори на живо в училищата в цялата страна и срещаме тяхната безрезервна подкрепа. Провеждаме дни на отворените врати, кариерни дни и консултации по професионално ориентиране. Реализираме съвместни проекти с редица училища. Това усилие си заслужава, защото помага на средношколците да направят своя информиран избор при кандидатстването в университета.

Интервю на
Десислава ВАСИЛЕВА